

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน)
- แบบสอบถาม (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน)
- แบบสัมภาษณ์
- แบบสังเกต
- โครงการยุทธศาสตร์พัฒนาการปฏิบัติตนตามหลัก
พุทธศาสนพิธี
- แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลัก
พุทธศาสนพิธี
- เอกสารประกอบโครงการยุทธศาสตร์พัฒนาการ
ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี
- ผลการสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

แบบสอบถาม

การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง : ในการตอบแบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน)

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอสนาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยคำตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของนักเรียนชั้นอื่นๆ ต่อไป

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ชั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้เรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี 4 ประการ คือ

1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การอาราธนาศีล พระปริตร พระธรรม 3) การประเคนของถวายพระ 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี 4 ประการ คือ 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การอาราธนาศีล พระปริตร พระธรรม 3) การประเคนของถวายพระสงฆ์ 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน)

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เหลี่ยมตามสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง

2. อาชีพบิดา

รับจ้าง ค้าขาย ข้าราชการ ลูกจ้างบริษัท

พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว

3. อาชีพมารดา

รับจ้าง ค้าขาย ข้าราชการ ลูกจ้างบริษัท

พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว

4. สถานที่อยู่อาศัย

อยู่ในเขตเทศบาลเสนาไห้ อยู่นอกเขตเทศบาลเสนาไห้

5. สถานภาพของบิดามารดา สมรสและอยู่ด้วยกัน สมรสแต่แยกกันอยู่ หย่าร้าง

6. บุคคลที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วย

บิดามารดา อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่ญาติ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความรู้เรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี 4 ประการ คือ 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การอาราธนาศีล พระปริตร พระธรรม 3) การประเคนของถวายพระ 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่คิดว่าถูกต้องที่สุดตามสภาพความเป็นจริงที่สุด

คำถาม นักเรียนมีความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี อย่างไรบ้าง ตามหัวข้อต่อไปนี้ โดยตอบ ใช่ ไม่แน่ใจ หรือ ไม่ใช่

รายการ การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1. การไหว้ การนมัสการ และวันทา มีความหมาย เช่นเดียวกัน			
2. การประนมมือ คือ การยกมือกระพุ่มที่ระหว่างอก			
3. การกราบ คือ การหมอบลงที่พื้นพร้อมกับกระพุ่มมือ เป็นกิริยาอาการแสดงความเคารพอย่างสูง			
4. การกราบพระรัตนตรัยต้องกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์			
5. เบญจางคประดิษฐ์ หมายถึง เท้า 2 เข่า 2 หน้าผาก 1			
6. ท่าเทพพนม คือ นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง คว่ำมือพาดไว้ที่เหนือเข่าทั้งสอง			
7. ท่าเทพธิดา คือ นั่งให้เข่าทั้งสองชิดกัน สันเท้าราบหงายฝ่า เท้าหลังเท้าขนานกับพื้น			
8. คำว่า อัญชลี คือ การประนมมือไว้ระดับ อก			
9. วันทา คือการยกมือที่ประนมขึ้นจรดหน้าผาก			
10. การวันทา พระรัตนตรัย ต้องยกมือประนมจรดหน้าผาก หัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว			
11. อภิวาท คือ การลดมือทั้งสองจากหน้าน้อมตัวไปข้างหน้า ก้มลงกราบพร้อมกับทอดมือทั้งสอง ลงกับพื้น โดยให้มือขวาแตะพื้นก่อน			
12. การอาราธนา หมายถึงการเชื่อเชิญพระภิกษุหรือสามเณรให้ทำพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง			
13. การอาราธนาศีล หมายถึง การเชื่อเชิญพระภิกษุ หรือสามเณรให้บวชสิกขาบท 5 ประการหรือ 8 ประการ			
14. การอาราธนาศีล ไม่ต้องขอกับพระภิกษุหรือสามเณรก็ได้กระทำโดยสมათานด้วยตนเอง			

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการ การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
15. การอาราธนาพระปริตร หมายถึง การเชื่อเชิญพระภิกษุ หรือ สามเณร ให้เจริญพุทธมนต์ หรือ สวดมนต์			
16. การอาราธนาพระธรรม หมายถึง การเชื่อเชิญพระภิกษุ หรือ สามเณร ให้แสดงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า			
17. การประเคน คือ วิธีการถวายของให้พระภิกษุหรือสามเณร รับถึงมือ			
18. การประเคนของนั้นต้องเป็นของที่ไม่วุ่นจนเกินไป ขนาดที่คนสามารถถือได้เท่านั้น			
19. การประเคนของ ฉันท และชบเคี้ยวนั้นต้องประเคน ตั้งแต่เช้า ถึงเที่ยงวัน			
20. การประเคนของให้สงฆ์เว้นจากของฉันทและชบเคี้ยว นั้น ถวายได้ทั้งวัน			
21. การประเคน นั้นต้องใช้มือข้างขวา เท่านั้น			
22. การประเคนของพระภิกษุและสามเณรโดยวิธีอื่นก็ได้			
23. การประเคนของต้องแสดงความเคารพนอบน้อมอย่างยิ่ง			
24. การประเคนของให้พระสงฆ์ฉันทต้องยกให้พื้นพื้นเสมอ			
25. การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล คือการให้ส่วนบุญกุศลที่คนทำให้แก่ผู้วายชนม์			
26. การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล คือการให้ส่วนบุญกุศลต่อสรรพสัตว์ทุกจำพวก			
27. การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลนั้นต้องเทน้ำลงภาชนะรอง เมื่อพระภิกษุหรือสามเณรเริ่มสวดคำว่า สัพพัตถิโย			
28. ขณะกรวดน้ำนั้นต้องใช้นิ้วชี้และที่ปากภาชนะกรวดน้ำด้วย			
29. ขณะที่กรวดน้ำนั้นให้อริษฐานแก่ส่วนบุญกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว			
30. เมื่อเสร็จพิธีแล้วให้นำน้ำที่กรวดไปเททิ้งที่บ่อน้ำ			
31. การอุทิศส่วนบุญกุศลนั้นสามารถใช้วิธีอริษฐานในใจโดยไม่ต้องใช้น้ำก็ได้			
32. การอุทิศส่วนบุญกุศลนั้นต้องทำต่อหน้าพระสงฆ์เท่านั้น			
33. การทำบุญนั้นจำเป็นต้องกรวดน้ำอุทิศเสมอ			

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี 4 ประการ คือ 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การอาราธนาศีล/พระปริตร/พระธรรม 3) การประเคนของถวายพระ 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่คิดว่าถูกต้องที่สุดตามสภาพ ที่เป็นจริงที่สุด

คำถาม นักเรียนมีการปฏิบัติตน ในหัวข้อ ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

เป็นประจำ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น เป็นประจำ

บ่อยครั้ง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น เป็นส่วนมาก แต่ไม่เป็นประจำ

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น นาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยทำ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น ไม่เคยปฏิบัติเลย

รายการ การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี	ระดับการปฏิบัติ			
	เป็นประจำ (1)	บ่อยครั้ง (2)	นาน ๆ ครั้ง (3)	ไม่เคยทำ (4)
1. ไหว้พระสวดมนต์				
2. ประนมมือไหว้เมื่อพบพระภิกษุสามเณร				
3. ประนมมือเมื่อคุยกับพระภิกษุสามเณร ทุกครั้ง				
4. แสดงความเคารพพระรัตนตรัยโดย วิธีการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์				
5. อาราธนาพระภิกษุสามเณรให้บอกศีล 5				
6. อาราธนาพระปริตรเพื่อให้พระสงฆ์เจริญ พุทธมนต์				
7. อาราธนาพระธรรม เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรแสดงธรรม				
8. ประเคนภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณร				
9. ประเคนจุดปัจจัยไทยธรรม				
10. กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ วายชนม์แล้ว				
11. ทำบุญทุกครั้งกรวดน้ำอุทิศเสมอ				
12. เมื่อกรวดน้ำอุทิศนั้นกรวดน้ำโดยใช้เป็น ภาษาบาลี				
13. เมื่อกรวดน้ำอุทิศนั้นใช้วิธีการโดย อธิษฐานในใจอย่างเดียว				

เจริญพรขอใจที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระมหาสิทธิ์ ลาโก (บุญทวี)

สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสอบถาม

การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอสนาไห้ จังหวัดสระบุรี
คำชี้แจง : การตอบแบบสอบถาม (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน)

แบบสอบถาม ฉบับนี้ สำหรับผู้ปกครองนักเรียน เป็นข้อมูลด้านการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี 4 ประการ 1) การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย 2) การอาราธนาศีล/พระปริตร/พระธรรม 3) การประเคนของถวายพระสงฆ์ 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

คำชี้แจง : ให้ผู้ปกครองพิจารณาเลือกคำตอบที่ตรงกับพฤติกรรมการปฏิบัติตนนักเรียนแล้ว ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน โดยเป็นจริงให้มากที่สุด

คำถาม : นักเรียนมีการปฏิบัติตน ในหัวข้อ ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

เป็นประจำ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น เป็นประจำ

บ่อยครั้ง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น เป็นส่วนมาก แต่ไม่เป็นประจำ

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น นาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยทำ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติในข้อคำถามนั้น ไม่เคยปฏิบัติเลย

รายการ การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี	ระดับการปฏิบัติ			
	เป็นประจำ (1)	บ่อยครั้ง (2)	นาน ๆ ครั้ง (3)	ไม่เคยทำ (4)
1. ไหว้พระสวดมนต์				
2. ประนมมือไหว้เมื่อพบพระภิกษุสามเณร				
3. ประนมมือเมื่อคุยกับพระภิกษุสามเณร ทุกครั้ง				
4. แสดงความเคารพพระรัตนตรัยโดย วิธีการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์				
5. อาราธนาพระภิกษุสามเณรให้บอกศีล 5				
6. อาราธนาพระปริตรเพื่อให้พระสงฆ์ เจริญพุทธมนต์				
7. อาราธนาพระธรรม เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรแสดงธรรม				
8. ประเคนภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณร				
9. ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม				
10. กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ วายชนม์ไปแล้ว				

ตาราง (ต่อ)

11. ทำบุญทุกครั้งกรวดน้ำอุทิศเสมอ				
12. เมื่อกรวดน้ำอุทิศนั้นกรวดน้ำโดยใช้เป็นภาษาบาลี				
13. เมื่อกรวดน้ำอุทิศนั้นใช้วิธีการโดยอิริยาบถในใจอย่างเดียว				

เจริญพรขอบคุณที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระมหาสิทธิ์ ลาภ (บุญทวี)

สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสังเกต

ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

.....

คำชี้แจง แบบสังเกตนี้ เป็นแบบสังเกตการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี โดยให้
ท่านสังเกตการปฏิบัติตนของนักเรียน ตามการแสดงออกทางพฤติกรรมของการปฏิบัติว่าอยู่ใน
ระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของการประเมินค่าตามความเป็นจริงให้มากที่สุด
ชื่อผู้สังเกต

ชื่อ.....นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

นักเรียนที่ถูกสังเกตโดยรวม

การสังเกตกิจกรรม เรื่องการเคารพพระรัตนตรัย

ที่	รายการสังเกต เรื่องการเคารพพระรัตนตรัย	ระดับของการปฏิบัติ	
		ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
1.	การเตรียมความพร้อมก่อนเคารพพระรัตนตรัย (นั่ง)		
2.	การ จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา		
3.	การกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย		
4.	การพนมมือในท่า (อัญชลี)		
5.	การไหว้ในท่า (วันทา)		
6.	การน้อมลงกราบ ในท่า (อภิวัต)		
7.	การทำความเคารพพระรัตนตรัย ตามแบบองค์ห้า		

บันทึกการสังเกต

.....
.....
.....
.....

แบบสังเกต (ต่อ)

การสังเกตกิจกรรมเรื่องการกรวดน้ำ

ที่	รายการสังเกต เรื่อง การกรวดน้ำอุทิศ	ระดับของการปฏิบัติ	
		ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง
1.	การเตรียมความพร้อมก่อนการกรวดน้ำอุทิศ		
2.	การกล่าวคำในการกรวดน้ำอุทิศ		
3.	การจับภาชนะกรวดน้ำอุทิศ		
4.	การเทน้ำลงในภาชนะให้หมดลงตรงตามแบบศาสนพิธี		
5.	การเทน้ำอุทิศ		
6.	การเสร็จพิธีกรวดน้ำปฏิบัติตนได้ถูกต้อง		
7.	การนำน้ำที่กรวดไปเทลงในสถานที่เหมาะสม		

บันทึกการสังเกต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

พระมหาสิทธิ ลาโภ (บุญทวี)

สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสัมภาษณ์
การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

- 1) การแสดง ความเคารพพระรัตนตรัย
- 2) การอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาพระธรรม
- 3) การประเคนของถวายพระ
- 4) การกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

● **ด้านความรู้**

1. ท่านรู้จัก พระรัตนตรัยหรือไม่
2. รู้จากใครบ้าง
3. มีความเข้าใจอย่างไรบ้าง
4. รู้จักวิธีแสดงความเคารพพระรัตนตรัยหรือไม่
5. การแสดงความเคารพพระรัตนตรัยมีประโยชน์อย่างไร

● **ด้านการปฏิบัติตน การแสดงความ เคารพพระรัตนตรัย**

1. ท่านเคยแสดงความเคารพพระรัตนตรัยหรือไม่
2. แสดงโดยวิธีการอย่างไร
3. เคยแนะนำผู้อื่นหรือไม่

● **ด้านความรู้ ในการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาพระธรรม**

1. ท่านรู้จักการอาราธนาศีล พระปริตร พระธรรม หรือไม่
2. รู้จากใครบ้าง
3. มีความเข้าใจอย่างไรบ้าง
4. การอาราธนามีประโยชน์อย่างไร

● **ด้านการปฏิบัติ ในการอาราธนาศีล พระปริตรและ พระธรรม**

1. ท่านมีความคิดเห็นต่อการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม อย่างไร
2. เชื่อมต่อการอาราธนานั้นอย่างไร
3. มีความพอใจต่อการอาราธนาอย่างไรบ้าง
4. มีความพร้อมต่อการอาราธนาหรือไม่

● **ด้านความรู้ ในการประเคนของถวายพระภิกษุและสามเณร**

1. ท่านรู้จักการประเคนของถวายพระภิกษุและสามเณรหรือไม่
2. รู้จากใครบ้าง
3. มีความเข้าใจอย่างไรบ้าง
4. การประเคนนั้นมีประโยชน์อย่างไร

โครงการ

ยุทธศาสตร์พัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 เขียนไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หรือมาตรา 7 ที่ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

จากการทำงานวิจัยสำรวจความแบบสอบถามสัมภาษณ์ระดับความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนอยู่ในระดับ น้อยได้แก่การไหว้ การนมัสการและ วันทา มีความหมายเช่นเดียวกัน เบญจางคประดิษฐ์ หมายถึง เท้า 2 เข่า 2 หน้าผาก 1 การอาราธนา หมายถึงการเชื่อเชิญพระภิกษุหรือสามเณรให้ทำพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การอาราธนาศีล ไม่ต้องขอกับพระภิกษุหรือสามเณรก็ได้กระทำโดยสมათานด้วยตนเอง การประเคนของให้สงฆ์ เว้นจากของฉันและขบเคี้ยวฉัน ถวายได้ทั้งวันมีความเข้าใจน้อยและขณะกรวดน้ำนั้นต้องใช้ นิ้วชี้แตะที่ปากภาชนะกรวดน้ำด้วยและพฤติกรรมการอาราธนาพระธรรมหมายถึงการเชื่อเชิญพระภิกษุหรือสามเณรให้แสดงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าประเคนภัตตาหารแต่พระภิกษุหรือสามเณร เมื่อกรวดน้ำอุทิศนั้นกรวดน้ำโดยใช้เป็นภาษาบาลี ดังนั้นการจัดทำโครงการจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้

2.2 เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรู้และมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี อย่างถูกต้อง

3. เป้าหมาย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 41 คน

4. พื้นที่การดำเนินการ

ศาลาปฏิบัติธรรมศรีอินทราวานิช วัดสูง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนอนุบาลเสนาห์ อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

5. ระยะเวลาการดำเนินการ

เริ่มดำเนินกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2552

6. วิธีการดำเนินการ

6.1. ติดต่อประสานงานเสนอกิจกรรมกับโรงเรียนอนุบาลเสนาห์

6.2. ประสานกับพระวิทยากรและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

6.3. ดำเนินตามกิจกรรมที่กำหนด ดังนี้

6.3.1 อบรมเรียนรู้พัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

วันที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1) พิธีเปิด โครงการอบรมฯ

2) จุดธูปบูชาพระรัตนตรัย

3) ผู้วิจัยดำเนินการกล่าวรายงานให้ประธานรับทราบ

4) ประธานกล่าวเปิดโครงการพร้อมให้โอวาท

5) ผู้วิจัยกล่าวแนะนำ (วิทยากร)

6) บรรยายเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี, เรื่องการทำความเคารพพระรัตนตรัย เรื่องการอาราธนาศีลห้า อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม เรื่องการประเคนของถวายพระภิกษุ และเรื่องการกรวดน้ำอุทิศ

7) สรุปการดำเนินการอบรม วันที่ 1

วันที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

1) บรรยายเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี และฝึกปฏิบัติตามหัวข้อดังนี้ เรื่องการทำความเคารพพระรัตนตรัย เรื่องการอาราธนาศีลห้า อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม เรื่องการประเคนของถวายพระภิกษุ และเรื่องการกรวดน้ำอุทิศ

2) สรุปการดำเนินการอบรม วันที่ 2

วันที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

1) บรรยายเรื่องวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี และฝึกปฏิบัติตามหัวข้อดังนี้ เรื่องวิธีการการทำความเคารพพระรัตนตรัย เรื่องวิธีการการอาราธนาศีลห้า

อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม เรื่องวิธีการการประเคนของถวายพระภิกษุ เรื่องวิธีการการกรวดน้ำอุทิศ และเรื่องวิธีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย 2) สรุปการดำเนินการอบรม วันที่ 3 วันที่ 4 มีรายละเอียดดังนี้

1) ฝึกปฏิบัติตามหัวข้อดังนี้ เรื่องวิธีการการทำความเคารพพระรัตนตรัย เรื่องวิธีการการอาราธนาศีลห้า อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม เรื่องวิธีการการประเคนของถวายพระภิกษุ เรื่องวิธีการการกรวดน้ำอุทิศ และเรื่องวิธีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ให้ถูกต้องตามแบบแผน

2) สรุปภาพรวมของการดำเนินการอบรมตามโครงการฯ

วันที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

1) จำลองเหตุการณ์เสมือนจริงในการทำบุญตามหลักการพุทธศาสนพิธี

2) ผู้วิจัยพร้อมผู้ช่วยวิจัย ประเมินผลของนักเรียนที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมตามหัวข้อดังนี้ เรื่องวิธีการการทำความเคารพพระรัตนตรัย เรื่องวิธีการการอาราธนาศีลห้า อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม เรื่องวิธีการการประเคนของถวายพระภิกษุ เรื่องวิธีการการกรวดน้ำอุทิศ และเรื่องวิธีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และสรุปภาพรวมของการอบรมตามโครงการฯ เพื่อเก็บข้อมูลดำเนินการตามกระบวนการวิจัย สืบต่อไป

7. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

พระมหาสิทธิ์ บุญทวี และคณะสงฆ์วัดสูง

8. งบประมาณ

งบประมาณในการจัดโครงการเพื่อการพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เป็นผู้จัดการทั้งหมดตลอดโครงการ รายละเอียดดังนี้

8.1 ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม จำนวนเงิน 6,000 บาท

8.2 ค่าวัสดุ/อุปกรณ์ จำนวนเงิน 2,000 บาท

8.3 ของที่ระลึก 5,500 บาท

8.4 เครื่องไทยธรรมถวายพระในพิธีกรรม 4,400 บาท

8.5 อื่นๆ จำนวนเงิน 2,300 บาท

รวมจำนวนเงิน 20,200 บาท

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอสนาไห้ จังหวัดสระบุรี มีความรู้เข้าใจในเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีมากขึ้น

9.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอสนาไห้ จังหวัดสระบุรี มีการเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี ที่ดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ

รายนามคณะวิทยากร

.....

1. พระมหาสมเจต กิจจธโร
เปรียญธรรม 9 ประโยค , นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 2. พระมหาวัฒนา ธีรธมฺโม
เปรียญธรรม 4 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 3. พระใบฎีกาชาติชาย สุขมฺโม
นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
 4. พระมหาชาติชาย ขนฺติธมฺโม
เปรียญธรรม 3 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก
 5. พระมหาสุทัศน์ ปญฺญาวโร
เปรียญธรรม 6 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
-

แผนการฝึกอบรม
โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
การพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักพุทธศาสนพิธี
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

พระมหาสิทธิ บุญทวี

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (ลพบุรี)

คำนำ

แผนการฝึกอบรมเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบในการศึกษาและการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้า
รับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการปฏิบัติ เนื้อหาสาระแผนการของ
หลักสูตรจึงมุ่งเน้นเกี่ยวกับหลักศาสนพิธีที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันทั่วๆ ไป.

พระมหาสิทธิ์ บุญทวี.

**แผนการฝึกอบรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
เรื่องการศึกษาตามหลักพุทธศาสนพิธี
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี**

.....

ความนำ

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 เขียนไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หรือมาตรา 7 ที่ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง หรือมาตรา 24 ที่บอกว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้...(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องศาสนพิธีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จึงมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นหลักสูตรพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ฝึกอบรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในเขตอำเภออำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยเนื้อหาสาระมุ่งเน้นให้ผู้ฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องศาสนพิธี

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับศาสนพิธี

2. มุ่งฝึกทักษะการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้และสามารถเป็นผู้นำทางด้านพุทธศาสนพิธีได้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องพุทธศาสนพิธีพร้อมทั้งสามารถนำไปปฏิบัติได้

2. เพื่อให้นักเรียนเห็นสำคัญของพระพุทธศาสนาและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำในด้านศาสนพิธีกร (ผู้ทำหน้าที่เป็นมัลนายกเกี่ยวกับงานด้านศาสนพิธี)

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนอนุบาลเสนาให้ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
จำนวน 41 คน ชาย 21 คน หญิง 20 คน

ระยะเวลาการฝึกอบรม

การฝึกอบรมใช้เวลา 1 เดือน ตั้งแต่ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึง วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2552

เนื้อหาสาระ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธี

1.1 มูลเหตุการเกิดศาสนพิธี

1.2 ความหมายของศาสนพิธี

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของศาสนพิธี

1.4 หลักศาสนพิธี

2. การถวายทานและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี

2.1 การถวายทาน

2.2 วิธีแสดงความเคารพพระรัตนตรัย

2.3 วิธีอาราธนาในพุทธศาสนพิธี

2.4 วิธีประเคนของพระสงฆ์

2.5 วิธีกรวดน้ำอุทิศ

2.6 วิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. บรรยาย

2. อภิปราย/ซักถาม

3. สาธิต

4. ฝึกปฏิบัติจริง

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
2. โปรเจคเตอร์/จอฉาย
3. คอมพิวเตอร์, VDO-CD
4. Power Point
5. อุปกรณ์ในการจัดศาสนพิธี เช่น พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา อาสนะ พรม เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

1. การประเมินความรู้ ก่อนและหลังอบรม
2. การประเมินผลหลังการเข้ารับการพัฒนาคตามโครงการ โดยวิธีการสังเกตทักษะการปฏิบัติกิจกรรม

ตาราง
การฝึกอบรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา

วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ถึง 23 มกราคม พ.ศ.2552

.....

วันเดือนปี	เวลา	รายการ
26 ธ.ค. 2551	(ชั่วโมงที่ 1) 12.30-13.30 น.	รับเอกสารโครงการ พิธีเปิด โดย พระปลัดไสว วราสโก เลขาธิการเจ้าคณะตำบลเสนาให้ - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - กล่าวรายงานการจัดโครงการฝึกอบรมต่อประธานในพิธี - ประธานให้โอวาทและกล่าวเปิดการฝึกอบรม - แนะนำวิทยากร เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี โดย พระมหาสิทธิ์ ลาโก และพระใบฎีกาชาติชาย สุขุมโม
	(ชั่วโมงที่ 2) 13.50-14.30 น	เรื่อง การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย โดย มหาชาติชาย ขนุดิษฐโม - พักดื่ม น้ำ ๕ ลข
	ชั่วโมงที่ 3 14.40-15.10 น	เรื่อง อารามาศีล อารามประปริตร อารามธรรม โดย พระมหาวัฒนา ธีรชฎโม. - พักดื่ม น้ำ 20 นาที เรื่อง ประเคนของถวายพระและการกรวดน้ำอุทิศ โดย พระมหาสุทัศน์ และคณะวิทยากร - ทดสอบความรู้และทดสอบปฏิบัติจริง - สรุปการฝึกอบรม ๕ - กล่าวปิดการฝึกอบรม/ไหว้พระ เดินทางกลับ
2 ม.ค. 2552	(1 ชั่วโมง) 13.00-14.00 น.	เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธี โดย พระใบฎีกาชาติชาย สุขุมโม ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

ตารางอบรม (ต่อ)

9 ม.ค. 2552	(1 ชั่วโมง) 13.00-14.00 น.	เรื่อง วิธีปฏิบัติกับพุทธศาสนพิธี - วิธีแสดงความเคารพพระ - วิธีประเคนของพระ - วิธีอาราธนาในพุทธศาสนพิธี - วิธีกรวดน้ำ - วิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ โดย พระมหาสุทัศน์ ปญญาวิโร และคณะพระวิทยากร
16 ม.ค. 2552	(1 ชั่วโมง) 13.00-14.00 น.	เรื่อง วิธีปฏิบัติกับพุทธศาสนพิธี (ต่อ) เน้นฝึกปฏิบัติ - วิธีแสดงความเคารพพระ - วิธีประเคนของพระ - วิธีอาราธนาในพุทธศาสนพิธี - วิธีกรวดน้ำ - วิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ โดย พระมหาชาติชาย ขนดิษฐโม และคณะพระวิทยากร
23 ม.ค. 2552	(3 ชั่วโมง) 09.00-12.00 น.	เรื่อง การปฏิบัติ (จริง) ตามพุทธศาสนพิธี โดยจำลองสถานการณ์การทำงานบุญ โดย คณะพระวิทยากร

ตัวอย่าง

แผนการจัดกิจกรรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา

เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธี

เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2552

(ทฤษฎี 1 ชั่วโมง ปฏิบัติ 60 นาที)

สาระสำคัญ

ศาสนพิธีมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นเครื่องชักจูงและปลุกฝังศรัทธาส่งเสริมและให้กำลังใจ สร้างความอบอุ่นใจ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ศาสนิกชน รวมทั้งยังเป็นสื่อกลางสำหรับน้อมนำให้บุคคลหันมาสนใจ และศึกษาหลักธรรมอันเป็นแกนกลางของพระพุทธศาสนาได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกมูลเหตุการเกิดของศาสนพิธีได้
2. นักเรียนสามารถบอกความหมายของศาสนพิธีได้
3. นักเรียนสามารถบอกความสำคัญและประโยชน์ของศาสนพิธีได้
4. นักเรียนสามารถบอกถึงหลักของพุทธศาสนพิธีได้

สาระการเรียนรู้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธี

1. มูลเหตุการเกิดศาสนพิธี
2. ความหมายของศาสนพิธี
3. ความสำคัญและประโยชน์ของศาสนพิธี
4. หลักศาสนพิธี

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

วิทยากรให้นักเรียนดูภาพการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาจาก Power Point พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นสอน

1. วิทยากรสนทนา-ซักถามเรื่องที่จะสอนพร้อมแจกใบความรู้ให้นักเรียน
2. วิทยากรบรรยายสรุปความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธีพร้อมให้ดูภาพประกอบจาก

Power Point และอภิปรายซักถามความรู้ความเข้าใจของนักเรียน

ขั้นสรุป

วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนที่เรียนผ่านมาแล้ว

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. Power Point
3. โปรเจคเตอร์/จอฉาย

การวัดและประเมินผล**วิธีวัด**

1. สังเกตจากความสนใจในการเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม

เครื่องมือที่ใช้วัด

- การสังเกต

วิทยากรและสื่อประกอบการบรรยาย

พระใบฎีกาชาติชาย สุขุมโม และคณะพระวิทยากร

บันทึกหลังการสอน**1. ผลการสอน**

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหา/อุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่าง

แผนการจัดกิจกรรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา

เรื่อง วิธีปฏิบัติกับพุทธศาสนพิธี

เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2552

(ทฤษฎี 30 นาที ปฏิบัติ 30 นาที)

สาระสำคัญ

การถวายทาน คือการถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทานคือเหมาะแก่การใช้สอยของพระภิกษุสามเณร ที่เรียกว่า ทานวัตถุ 10 ประการ ส่วนวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีนั้น เป็นวิธีปฏิบัติที่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกคนควรที่จะศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถบอกถึงวิธีการถวายทานและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีได้
2. นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้และสามารถแนะนำผู้อื่นได้

สาระการเรียนรู้

1. การถวายทาน
2. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี
 - วิธีแสดงความเคารพพระ
 - วิธีประเคนของพระ
 - วิธีอาราธนาในพุทธศาสนพิธี
 - วิธีกรวดน้ำ
 - วิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

วิทยากรให้นักเรียนดูภาพการถวายทานในงานมงคลและงานอวมงคลจาก Power Point พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นสอน

1. วิทยากรสนทนา-ซักถามถึงเรื่องที่จะสอนพร้อมแจกใบความรู้ให้กับนักเรียน
2. วิทยากรบรรยายถึงการถวายทาน และการถวายข้าวพระพุทธรูป และให้ดูภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดูและอภิปรายซักถามความเข้าใจ
3. วิทยากรบรรยายถึงความสำคัญของการแสดงความเคารพแต่ละอย่าง และให้ดูภาพประกอบจาก VDO, Power Point พร้อมสุ่มนักเรียนออกมาสาธิตหน้าห้อง และอภิปรายซักถามความเข้าใจกับนักเรียนทั้งหมด

4. วิทยากรบรรยายถึงการประเคนของพระ และให้รูปภาพประกอบจาก VDO, Power Point พร้อมสื่อนักเรียนออกมาสาธิตหน้าห้อง อภิปรายซักถามความเข้าใจกับนักเรียนทั้งหมด

5. วิทยากรบรรยายถึงการอาราธนาในพุทธศาสนพิธีพร้อมทั้งสาธิตให้นักเรียนดู และสื่อนักเรียนออกมาสาธิตการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรมหน้าห้องโดยให้ดูตามใบความรู้

6. วิทยากรบรรยายถึงวิธีการกรวดน้ำ ให้รูปภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดู และอภิปรายซักถามความเข้าใจ

7. วิทยากรบรรยายถึงการจตุบูชาเทียนบูชา ให้รูปภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดูและอภิปรายซักถามความเข้าใจ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. Power Point
3. VDO-CD, คอมพิวเตอร์
4. โปรเจคเตอร์/จอฉาย
5. ใบงานที่ 1
6. ใบงานที่ 2
7. โต๊ะหมู่พร้อมบูชาพร้อมเครื่องประกอบ/ตาลปัตรพร้อมชาตั้ง/ขันหรือบาตรน้ำมนต์/น้ำสำหรับทำน้ำมนต์/เสื่อ/พรม/อาสนะ/ธรรมาสัน/อาหาร (ข้าว แกง ขนม น้ำ เป็นต้น)/เครื่องไทยธรรม/เทียนชนวน/ธูป/เทียน/ไม้ขีดหรือไฟแช็ก/สายสัญญาณ/เครื่องกรวดน้ำ 2 ที่/กำหญาคา/เครื่องขยายเสียงพร้อมอุปกรณ์และไมโครโฟน 3 ตัว

การวัดและประเมินผล

วิธีวัด

1. สังเกตจากความสนใจในการเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม
3. สังเกตจากการสาธิต
4. สังเกตจากการออกไปปฏิบัติจริง

วิทยากรและสื่อประกอบการบรรยาย

พระมหาสุทัศน์ ปญญาวโร และคณะพระวิทยากร

ตัวอย่าง

แผนการจัดกิจกรรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา

เรื่อง การถวายทานและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี

เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2552

(ทฤษฎี 15 นาที ปฏิบัติ 45 นาที)

สาระสำคัญ

การถวายทาน คือการถวายวัตถุที่ควรให้เป็นทานคือเหมาะแก่การใช้สอยของพระภิกษุสามเณร ที่เรียกว่า ทานวัตถุ 10 ประการ ส่วนวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีนั้น เป็นวิธีปฏิบัติที่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกคนควรที่จะศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถบอกถึงวิธีการถวายทานและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีได้
2. นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้และสามารถแนะนำผู้อื่นได้

สาระการเรียนรู้

1. การถวายทาน
2. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี
 - วิธีแสดงความเคารพพระ
 - วิธีประเคนของพระ
 - วิธีอาราธนาในพุทธศาสนพิธี
 - วิธีกรวดน้ำ
 - วิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

วิทยากรให้นักเรียนดูภาพการถวายทานในงานมงคลและงานอวมงคลจาก Power Point พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นสอน

1. วิทยากรสนทนา-ซักถามถึงเรื่องที่จะสอนพร้อมแจกใบความรู้ให้กับนักเรียน
2. วิทยากรบรรยายถึงการถวายทานและการถวายข้าวพระพุทธ และให้ดูภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดูและอภิปรายซักถามความเข้าใจ
3. วิทยากรบรรยายถึงความสำคัญของการแสดงความเคารพแต่ละอย่าง และให้ดูภาพประกอบจาก VDO, Power Point พร้อมสุ่มนักเรียนออกมาสาธิตหน้าห้อง และอภิปรายซักถามความเข้าใจกับนักเรียนทั้งหมด

4. วิทยากรบรรยายถึงการประเคนของพระ และให้รูปภาพประกอบจาก VDO, Power Point พร้อมสื่อนักเรียนออกมาสาธิตหน้าห้อง อภิปรายซักถามความเข้าใจกับนักเรียนทั้งหมด

5. วิทยากรบรรยายถึงการอาราธนาในพุทธศาสนพิธีพร้อมทั้งสาธิตให้นักเรียนดู และสื่อนักเรียนออกมาสาธิตการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรมหน้าห้องโดยให้ดูตามใบความรู้

6. วิทยากรบรรยายถึงวิธีการกรวดน้ำ ให้รูปภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดู และอภิปรายซักถามความเข้าใจ

7. วิทยากรบรรยายถึงการจัดรูปเทียนบูชา ให้รูปภาพประกอบจาก Power Point พร้อมสาธิตให้นักเรียนดูและอภิปรายซักถามความเข้าใจ
สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้

2. Power Point

3. VDO-CD, คอมพิวเตอร์

4. โปรเจคเตอร์/จอฉาย

5. โต๊ะหมู่พร้อมบูชาพร้อมเครื่องประกอบ/ตาลปัตรพร้อมชาตั้ง/ขันหรือบาตรน้ำมนต์/น้ำสำหรับทำน้ำมนต์/เสื่อ/พรม/อาสนะ/ธรรมาสถ์/อาหาร (ข้าว แกง ขนม น้ำ เป็นต้น)/เครื่องไทยธรรม/เทียนชนวน/รูป/เทียน/ไม้ขีดหรือไฟแช็ก/สายสิญจน์/เครื่องกรวดน้ำ 2 ที่/กำหญาคา/เครื่องขยายเสียงพร้อมอุปกรณ์และไมโครโฟน 3 ตัว

การวัดและประเมินผล

วิธีวัด

1. สังเกตจากความสนใจในการเรียน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม

3. สังเกตจากการสาธิต

4. สังเกตจากการออกไปปฏิบัติจริง

วิทยากรและสื่อประกอบการบรรยาย

พระมหาชาติชาย ขนดิษฐ์โม และคณะพระวิทยากร

ตัวอย่าง

แผนการจัดกิจกรรมโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา

เรื่อง การปฏิบัติ(จริง)พุทธศาสนพิธี

วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2552

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี คือวิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ การถวายทาน วิธีแสดงความเคารพพระวิธีการอาราธนาศีลการอาราธนาพระปริตรและอาราธนาธรรม ประเคนของพระสงฆ์ วิธีกรวดน้ำ

กิจกรรม

ชั้นนำเข้าสู่การปฏิบัติ

ผู้วิจัยและคณะวิทยากรอธิบายเตรียมความพร้อมจัดลำดับพิธีการต่าง ๆ ตามลำดับข้อมพิธีการก่อนปฏิบัติจริง

ขั้นตอน

1. เวลา 09.00 น. นักเรียนมาถึงศาลาปฏิบัติธรรมศรีทรวานิช วัดสูง
2. เวลา 09.10 น. ซ้อมก่อนพิธีการจริง
3. เวลา 09.40 น. พระผู้เข้าร่วมพิธีมาถึงศาลาปฏิบัติธรรมศรีทรวานิช
4. เวลา 10.00 น. ตัวแทนนักเรียน 14 คน แบ่งเป็น 7 คน 2 แถว
5. เวลา 10.30 น. ตัวแทนนักเรียน 1 คน จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัย แสดงความเคารพพระรัตนตรัย
6. เวลา 10.40 น. นักเรียนทั้งหมด อาราธนาศีล 5 อาราธนาธรรมและพระปริตรรับศีล 5
7. เวลา 11.00 น. ประเคนภัตตาหารถวายพระสงฆ์ พระฉันภัตตาหาร
8. เวลา 11.40 น. ถวายเครื่องไทยธรรม
9. เวลา 11.50 น. กรวดน้ำอุทิศ – รับพรจากพระในพิธี
10. เวลา 12.00 น. เสร็จพิธีกราบลาพระรัตนตรัย
11. เวลา 12.10 น. ประธานพิธีมอบของที่ระลึกแด่พระวิทยากรและคณะครู

นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการ

การวัดและประเมินผล (ผู้สังเกต)

สังเกตจากความเป็นจริงในการปฏิบัติถูกต้องหรือไม่อย่างไร

ใบความรู้ เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนพิธี

1. **มูลเหตุการเกิดศาสนพิธี** เรื่องพิธีเป็นเรื่องที่มีด้วยกันทุกศาสนาและเป็นเรื่องเกิดขึ้นที่หลังศาสนา หมายความว่า มีศาสนาเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงมีพิธีต่างๆ เกิดตามมาภายหลัง แม้ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน เกิดขึ้นภายหลังทั้งสิ้นเหตุเกิดศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา ก็เนื่องจากมีหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้แต่ในปีที่ตรัสรู้เพื่อพุทธสาวกจะได้ถือเป็นหลักในการออกไปประกาศพระศาสนา อันเรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” ในโอวาทปาติโมกข์นั้น มีหลักการสำคัญที่ทรงวางไว้เป็นหลักทั่วไป 3 ประการ คือ พระพุทธศาสนานี้ 1. สอนให้ไม่ทำความชั่วทั้งปวง 2. สอนให้อบรมกุศลให้ถึงพร้อม 3. สอนให้ทำจิตของคนให้ผ่องแผ้ว

โดยหลักการทั้ง 3 นี้ เป็นอันว่าพุทธบริษัทต้องพยายามเลิกละความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลสำหรับตนให้พร้อมเท่าที่จะสร้างได้ กับพยายามชำระจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอด้วย การพยายามทำตามคำสอนในหลักการนี้ เป็นการพยายามทำดี เรียกว่า “ทำบุญ” และการทำบุญนี้แหละพระพุทธเจ้าทรงแสดงวัตถุ คือ ที่ตั้งอันเป็นทางไว้ โดยหลักย่อยๆ 3 ประการ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” คือ 1. ทาน การบริจาคทรัพย์ของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 2. ศีล การรักษากายวาจาใจให้สงบเรียบร้อยไม่ล่วงบัญญัติห้าม 3. ภavana การอบรมจิตใจให้ผ่องใสในทางกุศล

บุญกิริยาวัตถุนี้เอง เป็นแนวให้พุทธบริษัทประพฤติบุญตามหลักการที่กล่าวข้างต้น และเป็นเหตุให้เกิดศาสนพิธีต่างๆ ขึ้นโดยนิยมคือในกาลต่อๆ มาพุทธบริษัทนิยมทำบุญ ไม่ว่าจะปรารภเหตุใดๆ ก็ให้เข้าหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 นี้ โดยเริ่มต้นมีรับศีล ต่อไปภavanaด้วยการสวดมนต์เองหรือฟังพระสวดแล้วส่งใจไปตาม จบลงด้วยบริจาคทานตามสมควร เพราะนิยมทำบุญเป็นการบำเพ็ญความดีดังกล่าวนี้ และทำในกรณีต่างๆ กันตามเหตุที่ปรารภ จึงเกิดพิธีกรรมขึ้นมากประการ เมื่อพิธีกรรมใด เป็นที่นิยมและรับรองปฏิบัติสืบๆ มาจนเป็นประเพณีพิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนพิธีขึ้น (องค์การศึกษา, 2517, หน้า 1-3)

2. **ความหมายของศาสนพิธี** พิธี คือ แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศาสนพิธี (องค์การศึกษา, 2517, หน้า1)

แก้ว ชิตตะชบ (2547, หน้า 1) ได้กล่าวถึงศาสนพิธีให้ความหมายไว้ว่าศาสนพิธีคือ ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในศาสนาเมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

บุญมี แทนแก้ว และอุดมลักษณ์ แทนแก้ว (2547, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของศาสนพิธีไว้ว่าหมายถึง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า ศาสนพิธี หมายถึง วิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

3. ความสำคัญและประโยชน์ของศาสนพิธี มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาและชาวพุทธมากโดยเฉพาะเกี่ยวกับด้านจิตใจ เพราะศาสนพิธีเป็นเครื่องจูงใจในเบื้องต้นแต่แรกพบ และมองเห็นผู้อื่นประกอบและขณะที่ตนเองประกอบพิธีกรรมนั้นๆ อยู่ ซึ่งทำให้เกิดความคิดขึ้นว่าพิธีกรรมนั้นๆ ศักดิ์สิทธิ์ ชล้ง นำศรัทธาเลื่อมใส ไม่กล้าล่วงละเมิด ไม่กล้าดูถูกเหยียดหยามลบหลู่ ทำให้เกิดความอึดเอิบใจที่เรียกว่าปกติ

นอกจากนั้นทำให้เกิดความมั่นใจว่าพิธีกรรมที่ทำนั้นถูกต้องตามระเบียบปฏิบัติ ถูกประเพณี ธรรมเนียม ถูกตามหลักธรรม คติธรรม ของพิธีนั้นๆ และเชื่อว่าจะเกิดบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ขึ้นแก่ตน เพราะการปฏิบัติถูกหลักที่วางไว้ ตรงกันข้ามถ้าทำผิดวิธี ผิดระเบียบปฏิบัติ ก็เชื่อว่าการกระทำนั้นจะไม่เกิดผลอันใดแก่ตนและผู้ปฏิบัติ

ศาสนพิธีแม้จะเป็นเพียงเปลือกนอกของศาสนาก็ตามแต่ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นเครื่องชักจูงและปลุกฝังศรัทธา ส่งเสริมและให้กำลังใจ สร้างความอบอุ่นใจ ความเชื่อมั่นแก่ศาสนิกชนของศาสนา รวมทั้งเป็นสื่อกลางสำหรับน้อมนำให้ผู้ปฏิบัติหันมาสนใจและศึกษาเรียนรู้หลักธรรมอันเป็นแกนกลางของพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของศาสนา ศาสนพิธีจึงเป็นวิธีการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน เป็นวิธีการปรับสภาพผู้เรียนรู้ศึกษาให้อยู่ในภาวะเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ เนื่องจากโดยปกติทั่วไปแล้วผู้เรียนรู้ศึกษาศาสนามักจะเริ่มตันที่ศรัทธา ศาสนพิธีจึงเป็นรูปแบบการปลุกสร้างศรัทธาที่เป็นรูปธรรมและเป็นเครื่องมืออย่างดียิ่งที่จะโน้มนำศาสนิกให้หันมาสนใจหลักคำสอน

ศาสนพิธีแม้จะเป็นเพียงองค์ประกอบภายนอกของศาสนา แต่ก็มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือและวิธีการสำหรับเชื่อมโยงศรัทธาไปสู่ปัญญา ศาสนพิธีแม้จะเป็นเพียงเปลือกนอก แต่ก็ยังเป็นเปลือกที่มีความสำคัญสำหรับแก่นของศาสนา ในฐานะที่เป็นส่วนห่อหุ้มแก่นให้สามารถดำรงอยู่ได้เปรียบเหมือนต้นไม้ที่สามารถดำรงอยู่ได้ ก็เพราะมีองค์ประกอบต่างๆ สมบูรณ์รวมทั้งเปลือกไม้ ต้นไม้ที่ไร้เปลือกห่อหุ้มแก่นจึงกลายเป็นต้นไม้ตายซากในที่สุด

นอกจากนั้นแล้วหากมองในฐานะประโยชน์ ศาสนพิธีก็มีประโยชน์มากแก่ชาวพุทธ เพราะเป็นเครื่องมือและวิธีการประกอบพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติในพิธีกรรม
2. เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติในพิธีกรรมนั้นๆ เพราะพิธีกรรมต่างๆ มักดำเนินการเป็นขั้นตอน จากเริ่มต้นไปจนจบหรือเสร็จกิจกรรม
3. เป็นพิธีการที่ตีงามมีระเบียบแบบแผน มีขั้นตอนทำให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสแก่คนทั่วไป

4. สามารถยึดถือไว้เป็นแบบอย่าง เป็นประเพณีธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อไปจนถึงอนุชนรุ่นหลังได้

ศาสนพิธี นอกจากจะมีความสำคัญและประโยชน์ดังกล่าวแล้วยังเป็นเครื่องสร้างศรัทธาเลื่อมใสจงใจให้เกิดฉันทะ วิริยะ ในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งเพราะศาสนพิธีเป็นกิจเบื้องต้นและง่ายแก่การเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตาม และเป็นกิจที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และยึดถือเอามาปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุปศาสนพิธีแม้เป็นเพียงพิธีกรรมภายนอกหรือเปลือกนอกที่มีใช้กันของพระพุทธศาสนาแต่ก็มีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งกล่าวคือ

1. เป็นสื่อจูงใจคนให้ละชั่ว ทำดี และทำจิตใจสะอาดบริสุทธิ์
2. ก่อให้เกิดคุณค่าทางใจ เป็นความปิติอิ่มเอิบ
3. เสริมสร้างและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม รักษาเอกลักษณ์ของชาติ เพราะศาสนพิธี

เป็นวัฒนธรรมที่ปกป้องถึงความเป็นชาติไทย

อย่างไรก็ตามในการประกอบศาสนพิธีนั้น มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงดังนี้

1. การประหยัด
2. ประโยชน์
3. ความถูกต้อง
4. ความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสภาพการณ์

(พระมหาไชย ทสฺสนีย โพระมหาวิชาญ สุวิชาโน และพระวัชรชัย ถาวรธมฺโม, ม.ป.ป., หน้า 4-5)

4. หลักศาสนพิธี ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา หรือพุทธศาสนพิธี มี 4 หมวดใหญ่คือ 1.หมวดกุศลพิธี 2.หมวดบุญพิธี 3.หมวดทานพิธี 4.หมวดปกิณณกพิธี (แก้ว ชิตตะขบ, 2547, หน้า 233-234)

1. หมวดกุศลพิธี ว่าด้วยพิธีปาเพัญกุศล หมายถึง พิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะตัวบุคคล เป็นพิธีพระพุทธศาสนิกชนทุกคนพึงทราบและปฏิบัติได้โดยถูกต้องครบกระบวนการระเบียบพิธี ตลอดจนสามารถจัดพิธีให้เด็กและเยาวชนหรือผู้ที่ จะเข้ามานับถือพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการระเบียบพิธีที่กำหนดเป็นประเพณีไว้ด้วย กำหนดเป็นพิธีหลักไว้ 3 พิธี คือ (1) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ (2) พิธีรักษาอุโบสถ (3) พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 พิธีนี้มุ่งเฉพาะพุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์

2. หมวดบุญพิธี ว่าด้วยพิธีทำบุญ หมายถึง พิธีทำบุญอันเนื่องมาจากประเพณีในครอบครัว ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป มี 2 ประเภท คือ (1) พิธีทำบุญในงานมงคล (2) พิธีทำบุญในงานอวมงคล

พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสต่างๆ เพื่อเป็นความสิริมงคลแก่ตนเองและญาติสนิทมิตรสหาย เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน เป็นต้น

พิธีทำบุญในงานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญเกี่ยวกับการตาย เช่น การทำบุญหน้าศพ การทำบุญอุปัชฌาย์ เป็นต้น

3. หมวดทานพิธี ว่าด้วยพิธีถวายทาน หมายถึง พิธีถวายทานต่างๆ แต่พระภิกษุสงฆ์ว่าโดยสภาวะก็คือ การถวายวัตถุที่ควรให้ทาน ซึ่งเรียกว่าทานวัตถุ 10 อย่าง คือ (1) ภัตตาหาร (2) น้ำ รวมทั้งเครื่องดื่มอันสมควรแก่สมณบริโภค (3) ผ้า เครื่องนุ่งห่ม (4) ยานพาหนะ (5) มาลัยและดอกไม้เครื่องบูชาชนิดต่างๆ (6) ของหอม หมายถึงรูปเทียนบูชาพระ (7) เครื่องลูบไล้ หมายถึงเครื่องสุขภัณฑ์สำหรับชำระร่างกายให้สะอาด มีสบู่ เป็นต้น (8) ที่นอนอันสมควรแก่สมณะ (9) ที่อยู่อาศัย มีกุฏิ เสนาสนะและเครื่องสำหรับเสนาสนะ และเครื่องสำหรับเสนาสนะ เช่น เตียง ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น (10) เครื่องตามประทีป เช่น ตะเกียง น้ำมันตะเกียง และไฟฟ้า เป็นต้น

การถวายทานมี 2 รูปแบบ คือ (1) ปาฏิบุคลิกทาน (หรือปาฏิบุคลิกทาน) การถวายเจาะจงเฉพาะพระภิกษุรูปนั้นรูปนี้ (2) สังฆทาน การถวายมอบให้เป็นของสงฆ์

การถวายทานนิยมถวายเป็น 2 กาล คือ (1) ถวายในกาลที่ควรถวายสิ่งนั้นๆ เรียกว่า กาลทาน เช่น การถวายผ้ากฐินที่มีกำหนดระยะเวลา 1 เดือน หลังออกพรรษา (2) ถวายไม่เนื่องด้วยกาลหรือนอกกาลนั้น เรียกว่า อกาลทาน

4. หมวดปกิณกพิธี ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ด หมายถึง พิธีต่างๆ ที่ไม่นับเข้าในพิธีทั้ง 3 ข้างต้น หรือไม่มีระเบียบพิธีมากนัก จึงนิยมเรียกว่า วิธี ส่วนใหญ่จะเป็นมารยาทและวิธีปฏิบัติในพิธี 3 หมวดดังกล่าว รวมทั้งข้อปฏิบัติบางอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรทราบซึ่งได้แก่ วิธีแสดงความเคารพพระ วิธีประเคนของพระ วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ เป็นต้น

ใบความรู้ เรื่องการเตรียมงานพุทธศาสนพิธี

การเตรียมงานและจัดสถานที่ในงานพิธีต่างๆ นั้นนับว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าขั้นตอนของการทำพิธีในงานนั้นๆ การประกอบพิธีทำบุญในแต่ละครั้งนั้น จะต้องมีการเตรียมงานและจัดสถานที่ไว้ให้พร้อมเพื่อความเรียบร้อยไม่ลู่กลหลัก ถ้ามีการเตรียมความพร้อมและจัดสถานที่ที่ดีแล้ว ขั้นตอนพิธีการต่างๆ ย่อมถูกดำเนินการไปด้วยความราบรื่นและสำเร็จด้วยดี ซึ่งผู้เป็นเจ้าภาพต้องจัดเตรียมให้เรียบร้อย การเตรียมงานและจัดสถานที่นั้นแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ การทำบุญงานมงคล และการทำบุญงานอวมงคล

การทำบุญงานมงคล

พิธีทำบุญงานมงคลกับพิธีการทำบุญงานอวมงคลนั้น (แก้ว ชิตตะขบ, 2547, หน้า 244-253) แม้จะเป็นการทำบุญที่ต่างกันโดยปรารภเหตุดีและเหตุร้ายที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของคนเรา แต่มีจุดร่วมสำคัญแห่งการประกอบพิธีอย่างเดียวกันที่เรียกว่า พิธีทำบุญเลี้ยงพระ โดยในงานมงคล มีวัตถุประสงค์เพื่อความสุขความเจริญแก่จิตใจที่เกิดเหตุดีหรือเกี่ยวกับการริเริ่มชีวิตใหม่ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามปรารถนาด้วยดีตลอดไป ส่วนในงานอวมงคล ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขโดยปรารภเหตุร้ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีการตาย หรือการสูญเสียในวงศ์ญาติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในครอบครัว จึงมีการทำบุญขึ้นเพื่อให้สำเร็จประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้วและเพื่อเป็นมิ่งขวัญแก่ผู้ที่ยังอยู่

พิธีทำบุญ จึงมีความสำคัญทั้งงานมงคลและงานอวมงคลโดยมีผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติพิธี 2 ฝ่าย คือ (1) ฝ่ายเจ้าภาพ ได้แก่ ทายกทายิกาหรืออุบาสกอุบาสิกาผู้ตั้งใจประกอบการทำบุญ (2) ฝ่ายพระสงฆ์ ซึ่งเป็นปฏิบัติหาคผู้เป็นเนื้อนาบุญรองรับทาน

ในการประกอบพิธีทำบุญเลี้ยงพระในงานมงคล ฝ่ายเจ้าภาพควรมีการเตรียมงานหรือจัดเตรียมสิ่งของที่ใช้ในพิธี ซึ่งกล่าวโดยสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

1. กำหนดวันเวลาทำบุญ	2. อาราธนาพระสงฆ์
3. ตกแต่งสถานที่ประกอบพิธี	4. วงด้ายสายสิญจน์
5. อัญเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบนที่บูชา	6. จัดปูลาดอาสนะของพระสงฆ์
7. เตรียมเครื่องรับรองและไทยธรรม	8. ตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์

1. การกำหนดวันเวลา มีการทำบุญบางอย่างที่นิยมกำหนดวันเวลา เช่น การทำบุญงานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น งานบางอย่างก็กำหนดด้วยวันที่แน่นอน เช่น การทำบุญงานคล้ายวันเกิดซึ่งทำในวันที่ตรงกับวันที่คนเกิด เป็นต้น ทั้งนี้การทำบุญใดๆ ควรเป็นไปตามเหตุผลในการทำ จึงจะเหมาะสมกว่าการถือฤกษ์ยาม

2. การอาราธนาพระสงฆ์ หากเป็นงานมงคล มักนิยมนิมนต์พระเป็นจำนวนคี่ เช่น 5 รูป 7 รูป หรือ 9 รูป ยกเว้นงานแต่งงานสามารถนิมนต์เป็นจำนวนคู่ได้ เช่น 10 รูป เพื่อให้ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวนิมนต์ฝ่ายละเท่าๆ กัน หากเป็นงานอวมงคล นิยมนิมนต์พระจำนวนคู่ เช่น 4 รูป 8 รูป หากเป็นงานเฉพาะตัว เช่น ถวายสังฆทานหรือทำบุญต่ออายุให้นิมนต์ตามความต้องการของคนได้

3. การตกแต่งสถานที่ประกอบพิธี เน้นความสะอาดเรียบร้อยเป็นสิ่งสำคัญ ถ้ามีความสวยงามของสถานที่ก็จะยิ่งดี ซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะและกำลังของเจ้าภาพ

เกี่ยวกับการตกแต่งสถานที่ ยังรวมถึงการจัดโต๊ะหมู่บูชา มีหลักในการจัดตั้ง คือ ไม่นิยมหันหน้าโต๊ะหมู่ไปทางทิศตะวันตก ควรจะตั้งให้ถูกต้องตามซุนนั้นๆ หรือหากไม่มีโต๊ะหมู่ อาจใช้โต๊ะเล็กๆ แล้วใช้ผ้าขาวหรือผ้าสะอาดคลุมแล้ววางพระพุทธรูปและเครื่องบูชาตามลำดับ โดยให้พระพุทธรูปอยู่สูงกว่าเครื่องบูชาทุกชนิด และหากนำรูปเคารพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พระพุทธรูป จะต้องวางให้ต่ำกว่าพระพุทธรูป แต่ตามปกติจะไม่นำมาวางรวมกันไว้ ตั้งขันน้ำมนต์พร้อมเทียนทำน้ำมนต์ใกล้ๆ โต๊ะหมู่ จัดเป็นปูอาสนะพระสงฆ์ให้อยู่ทางด้านซ้ายมือของพระพุทธรูป ส่วนเครื่องรับรองพระสงฆ์ให้ตั้งเรียงตามลำดับในสุดมานอกสุด คือ กระโถน ภาชนะน้ำร้อน-น้ำเย็น และพานหมากพลูบุหรี (ถ้าจะจัดถวาย)

4. การวางด้ายสายสิญจน์ คำว่า สายสิญจน์ หมายถึงสายโยงแห่งการรดน้ำพิธี เพราะคำว่า สิญจน์ แปลว่า การรดน้ำ การหลั่งน้ำ การวางด้ายสายสิญจน์มีคตินิยมมาจากพิธีกรรมของพราหมณ์ สายสิญจน์คือสายที่ทำด้วยด้ายดิบ โดยวิธีจับเส้นด้ายในเช็ดเดียว จับออกครั้งแรกเป็น 3 เส้น ม้วนเข้ากลุ่มไว้ ถ้าต้องการให้สายใหญ่ ก็จับอีกครั้งหนึ่งจะกลายเป็น 9 เส้น

การวางด้ายสายสิญจน์มีหลักว่า ต้องวางจากซ้ายไปขวาของสถานที่หรือวัตถุ ถ้าสถานที่ประกอบพิธีเป็นบ้านมีรั้วรอบ ทั่วรั้วรอบรั้ว โดยวางให้สูงไว้อย่าให้ใครข้ามได้ ถ้าไม่มีรั้วรอบรั้ว หรือมีแต่กว้างเกินไป หรือมีอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นที่ไม่เกี่ยวกับพิธีอยู่ร่วมในรั้วด้วย ก็ให้วางเฉพาะสถานที่ประกอบพิธีเท่านั้น โดยวางสายสิญจน์ที่ฐานพระพุทธรูปบนโต๊ะหมู่บูชาแล้วโยงมาที่ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์ แต่ควรมีศิลปะในการโยงโดยไม่ให้มีการข้ามสายสิญจน์ในเวลาจุดธูปเทียน เมื่อวางที่ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์แล้วพึงวางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ไว้บนพานรอง ซึ่งอยู่ทางหัวอาสน์สงฆ์ใกล้ภาชนะทำน้ำมนต์

มีข้อที่ควรถือเป็นเรื่องระวังอย่างหนึ่ง คือ อย่าให้ด้ายสายสิญจน์ขาดขณะที่วาง และสายสิญจน์ที่วางพระพุทธรูปแล้วนี้จะข้ามกรายด้วยอวัยวะใดๆ มิได้ เพราะเท่ากับข้ามพระพุทธรูป อันเป็นการแสดงความไม่เคารพต่อพระพุทธรูปสัญลักษณ์องค์แทนพระพุทธเจ้า หากมีความจำเป็นที่จะต้องผ่านสายสิญจน์ ต้องลอดมือหรือก้มศีรษะลอดภายใต้สายสิญจน์ผ่านไป

5. การอัญเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบนที่บูชาควรจะทำเมื่อใกล้จะถึงเวลาที่กำหนดประกอบพิธี โดยไม่กำหนดว่าจะเป็นพระพุทธรูปปางอะไร แต่ไม่ควรนำพระเครื่องซึ่งเล็กมากมาตั้งเพราะไม่เหมาะแก่พิธี ถ้าพระพุทธรูปมีสิ่งครอบ ควรนำสิ่งครอบออกและไม่ควรประดับองค์

พระพุทธรูปด้วยเครื่องประดับต่างๆ ควรให้องค์พระเด่นเป็นสำคัญหลักสำคัญมีอยู่ว่าก่อนจะอัญเชิญคือเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งควรจะโน้มไหวก่อนและหลังอัญเชิญหรือจะกราบก็เป็นการดี

6. การปลูลาดอสนะของพระสงฆ์ คำว่า ดอสนะ หมายถึง ที่นั่งของพระสงฆ์ในการประกอบพิธีทำบุญ หรือเรียกสั้นๆ ว่า อาสน์สงฆ์ มีหลักในการปลูลาด 2 วิธี คือ (1) ปลูลาดแบบยกพื้นให้สูงขึ้น โดยใช้เตียงหรือม้าวางต่อกันเข้าให้ยาวพอแก่จำนวนพระสงฆ์ นิยมใช้ผ้าขาวปลูลาด และมีฝารองนั่ง (นิสีทนะ) ปูทับอีกชั้นหนึ่ง เหมาะสำหรับสถานที่ที่เจ้าภาพนั่งเก้าอี้ (2) ปลูลาดบนพื้นธรรมดา โดยใช้เสื่อ พรม หรือผ้าที่สมควรปูก็สุดแต่จะมีหรือหาได้ อาสน์สงฆ์มีหลักในการจัดหรือปลูลาด คือ ต้องจัดให้อยู่ทางด้านซ้ายมือของพระพุทธรูปและต้องจัดให้อยู่สูงกว่าที่นั่งของฆราวาสแต่ต้องต่ำกว่าพระพุทธรูปหากเป็นเสื่อก็ต้องปูทับเสื่อที่ฆราวาสนั่งหรือปูแยกจากกัน

7. การเตรียมเครื่องรับรองและไทยธรรม เครื่องรับรอง ในที่นี้หมายถึงเครื่องต้อนรับพระสงฆ์ตามแบบและโบราณประเพณี ก็ได้แก่ หมากพลู บุหรี่ ภาชนะน้ำดื่ม และกระโถน แต่ในปัจจุบันยุคสมัยเปลี่ยนไป จึงไม่นิยมถวายหมากพลูและบุหรี่ โดยเฉพาะบุหรี่เป็นสิ่งที่สังขมรังเกียจ ซึ่งมีการรณรงค์ห้ามในที่สาธารณะ ดังนั้น จึงคงเหลือไว้แต่ภาชนะน้ำดื่มและกระโถนเท่านั้น อาจเพิ่มป้าน้ำชาเข้ามาแทนก็ได้ มีหลักในการจัดวางคือ ควรวางเครื่องรับรองไว้ด้านขวามือของพระภิกษุแต่ละรูปที่นั่งเรียงกัน และควรวางกระโถนให้อยู่ด้านในสุด เพราะเป็นสิ่งไม่ต้องการ

เครื่องไทยธรรม หมายถึงสิ่งของที่ถวายพระสงฆ์นอกจากภัตตาหารคาว-หวาน ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งเรียกว่าทานวัตถุ 10 ประการ แม้ไทยธรรมบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้อนุญาตไว้ใน 10 ประการ หากเป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณวิสัยก็สามารถถวายได้

ข้อสำคัญก็คือ สิ่งที่จะนำมาเป็นไทยธรรมนั้น ควรมีลักษณะที่ได้มา โดยบริสุทธิ์จากการประกอบสัมมาชีพ มิใช่เกิดจากการเบียดเบียนชีวิตของคนหรือสัตว์อื่น ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณภาพดีหรือเป็นส่วนที่ดีที่สุดของสิ่งที่มีอยู่ และที่สำคัญคือเป็นสิ่งสมควรแก่สมณะบริโภค ในปัจจุบันเจ้าภาพมักจะถวายความสะดวกแก่พระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากไม่ทราบว่ามีความต้องการสิ่งใด จึงมักนิยมถวายเงิน (ปัจจุบันนิยมเรียกว่าปัจจัย) เพื่อให้ใช้จ่ายสิ่งของที่จำเป็นตามประสงค์ โดยจะนำเงินไปมอบให้แก่ศิษย์วัดหรือไวยาวัจกรแล้วเขียนใบปวารณาแจ้งแก่พระภิกษุให้ร้องเรียกสิ่งทีประสงค์จากไวยาวัจกรนั้น

8. การตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์ ควรเตรียมภาชนะเป็นประการแรก ถ้าไม่มีครอบน้ำมนต์จะใช้บาตรหรือขันน้ำพานรองแทนก็ได้ ไม่นิยมใช้ขันเงินหรือขันทองคำเพราะเป็นวัตถุอนามาส (ไม่ควรจับต้อง) สำหรับพระสงฆ์ แล้วนำน้ำสะอาดมาใส่ก่อนภาชนะ ไม่นิยมใช้น้ำฝนจะใส่ใบทองลงไปด้วยก็ได้ (ถ้ามีหรือหาได้) และจัดเตรียมเทียนน้ำมนต์ไว้หนึ่งเล่ม ซึ่งควรเป็น

เทียนขี้ผึ้งแท้ ดัดไว้ที่ปากบาตรหรือขอบขันหรือบนยอดจุดฝาครอบน้ำมนต์แล้วนำไปวางไว้ทางหน้าโต๊ะหมู่บูชา

หากมีการเจิมก็ควรนำเครื่องเจิมใส่พานตั้งไว้ใกล้ๆ กับขันน้ำมนต์ พร้อมทั้งเตรียมโต๊ะหรือเก้าอี้ไว้หากตำแหน่งที่จะให้พระเจิมอยู่สูงจนเอื้อมไม่ถึงอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชา โดยทำความสะอาดให้เรียบร้อย ก่อนหรือหลังจากอัญเชิญพระพุทธรูปมาควรรน้อมไหว้ทุกครั้งในงานมงคลเมื่อตั้งน้ำมนต์และทำน้ำมนต์ในขณะเจริญพระพุทธรูปมนต์แล้วเมื่อเสร็จพิธีการเลี้ยงพระในวันนั้น มักมีประเพณีขอให้พระสงฆ์พรมน้ำพระพุทธรูปมนต์ให้เจ้าภาพและบริเวณสถานที่บ้านเรือนเป็นต้นด้วย ถ้าเจ้าภาพประสงค์ให้มีการพรมน้ำพระพุทธรูปมนต์ต่อท้าย จะต้องเตรียมสิ่งสำหรับพรมคือหญ้าคาหรือก้านมะยมมัดเป็นกำไว้ให้พร้อม ก้านมะยมใช้ 7 ก้านมัดรวมกัน เพราะเท่ากับหัวข้อธรรมคือโพชฌงค์ 7 ซึ่งถือกันว่าเป็นธรรมโอสถ และเท่ากับจำนวนพระปริตร 7 ตำนานที่พระสงฆ์นำมาสวด

เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วตามเวลากำหนด จะต้องปฏิบัติกรณียกิจดังต่อไปนี้

- คอยล้างเท้าพระสงฆ์และเช็ด (ถ้าพระภิกษุไม่ได้สวมรองเท้า) หรือคอยเก็บรองเท้าของพระสงฆ์ไว้เป็นสัดส่วน

- เมื่อพระสงฆ์นั่ง ณ อาสนะแล้ว ประเคนเครื่องรับรองที่จัดไว้

- ได้เวลาแล้วจุดธูปเทียนที่โต๊ะบูชา บูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบนมัสการ 3 ครั้ง

- อาราธนาศีล วัชศีล และอาราธนาพระปริตร เสร็จแล้วไหว้และกราบ

- นั่งฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ เมื่อจบแล้ว ถวายน้ำร้อนหรือเครื่องดื่มอันสมควร

แก่สมณะแล้วแต่จะจัด

ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ

ถ้าเป็นงานสองวัน ซึ่งมีการเลี้ยงพระในวันรุ่งขึ้น การเตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์พึงจัดอย่างวันสวดมนต์เย็น เมื่อพระภิกษุสงฆ์มาพร้อมตามเวลาแล้ว เจ้าภาพพึงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระ แล้วอาราธนาศีลและวัชศีลอย่างเดียวกับวันก่อน เสร็จแล้วไม่ต้องอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์จะเริ่มสวดถวายพรพระองค์เอง ถ้ามีการตักบาตรด้วย พึงเริ่มลงมือตักบาตรขณะที่พระสงฆ์สวดถึงบท พาหุ และให้เสร็จก่อนพระสงฆ์สวดจบ เตรียมยกบาตรและภัตตาหารมาตั้งไว้ให้พร้อม พอสวดจบก็ประเคนให้พระฉันได้ทันที ถ้าไม่มีตักบาตร เจ้าภาพก็นั่งประนมมือฟังพระสวดไปพอสมควรแล้ว เตรียมตั้งภัตตาหารเมื่อพระสวดจวนจบ

แต่ถ้าเป็นงานวันเดียว คือ สวดมนต์ก่อนฉัน การตระเตรียมต่างๆ ก็คงจัดครั้งเดียว พระภิกษุสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ก่อน แล้วสวดถวายพรพระองค์ต่อท้าย เจ้าภาพนั่งประนมมือฟัง เมื่อพระสงฆ์สวดถึงบทถวายพรพระ จึงเตรียมภัตตาหารไว้ให้พร้อม พอพระสวดจบก็ยกประเคนได้

เมื่อพระภิกษุสงฆ์ฉันอิ่มแล้ว ถวายเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนาขณะว่าบท
ยถา... ให้เริ่มกรวดน้ำให้เสร็จก่อนจบบท ยถา... พอพระสวดบท สप्तพิติโย... พร้อมกับ ฟัง
ประณมมือรับพรตลอดไปจนจบแล้วกราบพระอีกครั้งและส่งกลับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ใบความรู้ เรื่องการถวายทานและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธี

1. การถวายทาน

การถวายทานในพระพุทธศาสนาเมื่อจำแนกตามลักษณะที่เจาะจงและไม่เจาะจงผู้ถวาย มี 2 ลักษณะ (แก้ว ชิตตะชบ, 2547, หน้า 254-256) คือ (1) ปาฏิบุคลิกทาน (หรือปาฏิบุคลิกทาน) (2) สังฆทาน

ปาฏิบุคลิกทาน หมายถึง การถวายทานเจาะจงเฉพาะรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีพิธีกรรมอะไรมากนักในการถวาย เพียงแต่ทายกทายิกาผู้จะถวายเกิดศรัทธาจะถวายสิ่งใดแด่พระภิกษุสามเณรรูปใด ก็จัดสิ่งนั้นไปมอบถวายพระภิกษุสามเณรรูปนั้นเป็นการส่วนตัวหรือเป็นรายบุคคล ก็เป็นอันสำเร็จเป็นทานมัยบุญแล้วและปฏิบัติหากผู้รับทานจะอนุโมทนาอย่างไรนั้นก็เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลเช่นกัน

สังฆทาน หมายถึง การถวายทานไม่เจาะจงแต่มอบถวายเป็นของสงฆ์ คือ ส่วนรวมหรือส่วนกลางของพระภิกษุสามเณรในวัดหรือสถานที่อยู่นั้นๆ เพราะคำว่า สงฆ์ หมายถึง ชุมนุม หมู่ หรือกลุ่มบุคคล เทียบได้กับคำว่า สังคม ในทางพระวินัยได้แก่ภิกษุจำนวน 4 รูปขึ้นไป ดังนั้น พุทธศาสนิกชนในภายหลังจึงถือว่าสังฆทานการถวายทานเป็นของสงฆ์ เป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้มีระเบียบพิธีในการกล่าวคำถวายเป็นภาษาบาลีพร้อมทั้งคำแปล ในที่นี้ นำมาเฉพาะที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปควรรู้

สรุปลำดับขั้นตอนในพิธีถวายสังฆทาน

หลักสำคัญของการถวายทานเป็นการสงฆ์มีอยู่ว่า ต้องตั้งใจถวายเป็นสงฆ์จริงๆ อย่าเห็นแก่หน้าบุคคลผู้รับว่าเป็นพระภิกษุหรือสามเณรรูปนี้รูปนี้ มิฉะนั้นแล้ว จะเป็นเหตุให้จิตใจไขว้เขวเกิดความยินดียินร้ายไปตามบุคคลผู้รับ ซึ่งจะเสียพิธีสังฆทานไปควรทำใจว่าเมื่อเป็นผู้รับในนามของสงฆ์ซึ่งสงฆ์จัดมาหรือเป็นผู้มาถึงเฉพาะหน้าในขณะที่ตั้งใจถวายสงฆ์แล้ว ก็ถวายทานนั้นๆ อุทิศให้แก่พระสงฆ์จริงๆ

ควรระเตรียมทานวัตถุที่ต้องการถวายให้เสร็จเรียบร้อย ตามศรัทธาและทันเวลาถวาย ถ้าเป็นภัตตาหาร จีวร และคิลานเภสัช ซึ่งเป็นวัตถุยกพระเคนได้ จะเป็นของถวายเนื่องด้วยกาลหรือไม่ก็ตาม ต้องจัดให้ถูกต้องตามนิยมของทานชนิดนั้นๆ แต่ถ้าเป็นเสนาสนะหรือเครื่องเสนาสนะที่ต้องก่อสร้างกับที่และเป็นของใหญ่ใช้ติดที่ ก็ต้องเตรียมการตามสมควร

แจ้งความประสงค์ที่จะถวายทานนั้นๆ ให้สงฆ์ทราบถ้าเป็นภัตตาหารหรือจีวรคิลานเภสัช ซึ่งมีจำนวนจำกัดไม่ทั่วไปแก่สงฆ์ทุกรูปในวัด ก็ขอให้เจ้าอธิการสงฆ์ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส จัดพระสงฆ์ผู้รับให้ตามจำนวนต้องการ และนัดหมายสถานที่กับกำหนดเวลาให้เรียบร้อยด้วย ถ้าเป็นเสนาสนะหรือเครื่องเสนาสนะซึ่งปกติจะต้องก่อสร้างภายในวัดอยู่แล้วก็ขอผู้แทน

สงฆ์ตามจำนวนต้องการ และนัดกำหนดวันเวลารับส่วนสถานที่รับก็ควรเป็นบริเวณที่ตั้งเสนาสนะหรือเครื่องเสนาสนะนั้นๆ

ในการถวายทานนั้น ถ้ามีพิธีอื่นประกอบด้วย ก็เป็นเรื่องของพิธีแต่ละอย่างๆ ไป เฉพาะพิธีถวายทานเมื่อถึงกำหนด ฝ่ายทายกพึงดำเนินพิธีโดยเริ่มจากจุดรูปเทียนหน้าที่บูชาพระ (ถ้ามีตั้งอยู่ด้วย) อาราธนาศีล และรับศีล แล้วประนมมือกล่าวคำถวายทานนั้นๆ ตามแบบ โดยต้องตั้งนะโม 3 จบก่อน ถ้าถวายรวมกันหลายคนควรว่านะโม พร้อมกันก่อนแล้วหัวหน้ากล่าวนำคำถวายให้ผู้อื่นว่าตามเป็นคำๆ ทั้งคำบาลีและคำแปลจนจบ จากนั้นจึงประเคนสิ่งของที่ตั้งใจถวาย ถ้าสิ่งของนั้นเป็นเสนาสนะหรือวัตถุที่ใหญ่โตไม่สามารถจะยกประเคนได้ ถ้าประสงค์จะประเคน ควรใช้น้ำหลังลงบนมือของสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธี ก็ถือว่าได้ประเคนแล้ว เมื่อเสร็จการประเคนแล้ว ขณะพระสงฆ์อนุโมทนา ทายกพึงกวาดน้ำเมื่อพระเริ่มบท ยะถา... พอถึงบท สัพพีติโย ... เป็นต้น พึงประนมมือรับพรไปจนจบ แล้วกราบ 3 หน เป็นอันเสร็จพิธีถวายทาน

การถวายอาหารเป็นสังฆทาน
สังฆทาน คือ ทานที่อุทิศแก่สงฆ์ มิได้เจาะจงแก่บุคคล โดยนิยามที่เข้าใจทั่วไปในเรื่องการถวายสังฆทานนี้ ก็คือจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์ ไม่เกี่ยวกับการถวายทานวัตถุอย่างอื่น ๆ ซึ่งมีแบบแผนมาแต่ครั้งพุทธกาล สรุปรูปปฏิบัติได้ดังนี้

พึงเตรียมภัตตาหารใส่ภาชนะให้เรียบร้อย จะมากน้อยอย่างไรหรือจะถวายที่รูปก็ได้แล้วแต่ศรัทธา การเผด็จสงฆ์ (บอกนิมนต์สงฆ์ทราบ) มี 2 วิธี คือ เผด็จจากรูปที่ออกปิดเขตคามที่มาถึงเฉพาะหน้าให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ และเผด็จต่อภัตตคฤหบดีในวัดให้จัดพระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการไปรับ

สถานที่ถวาย ถ้าเป็นในบ้าน ควรจัดในที่ที่เรียบร้อย ถ้ามีพระพุทธรูปควรตั้งที่บูชาด้วยพอสมควร เมื่อพระสงฆ์ที่เผด็จมาพร้อมแล้ว นำภัตตาหารที่จัดเตรียมไว้มาตั้งตรงหน้าพระสงฆ์แล้วสมาทานศีลก่อน โดยอาราธนาศีล แล้วรับสมาทาน จบแล้วกล่าวคำถวายถ้าถวายร่วมกันหลายคนให้ผู้เป็นหัวหน้าว่านำเป็นวรรคๆ แล้วผู้อื่นว่าตาม(ควรว่าทั้งบาลีคำแปลด้วย)

คำถวายสังฆทาน (ประเภทสามัญ)

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอนเชยามะ, สาธุโน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้น (ตลอด) กาลนานเทอญ

2. วิธีแสดงความเคารพพระรัตนตรัย

วิธีแสดงความเคารพพระโดยทั่วไปมี 3 แบบ คือ การประนมมือ การไหว้และการกราบ หรือ อัญชลี วันทา อภิวาท มีหลักดังนี้ (แก้ว ชิตตะชบ, 2547, หน้า 261-266)

1. การประนมมือ ตรงกับคำว่า อัญชลี คือการกระพุ่มมือทั้งสองประนมให้ฝ่ามือทั้งสองประกบกัน นิ้วทุกนิ้วของมือทั้งสองแนบชิดตรงกัน ไม่มีเหลี่ยมล้ำกว่ากันหรือกางให้ห่าง ค้างกระพุ่มมือที่ประนมด้วยอาการนี้ไว้ในระหว่างอก ให้ตั้งตรงขึ้นข้างบนมีลักษณะคล้ายดอกบัวตูม แนบศอกทั้งสองข้างชิดชายโครงไม่ให้กางห่างออกไป [นิ้วชิดกันทั้งหมดอยู่ในลักษณะดอกบัวตูม ปลายนิ้วตั้งขึ้นประมาณ 50 องศา เป็นการแสดงความเคารพเวลาสวดมนต์ ฟังพระสวดหรือฟังเทศน์ สนทนากับพระ เป็นต้น แสดงอย่างเดียวกันทั้งชายและหญิง

2. การไหว้ ตรงกับ คำว่า วันทา หรือ นมัสการ คือ การยกมือแล้วขึ้นพร้อมกับก้มศีรษะลงเล็กน้อย ให้มือประนมจดหน้าผาก นิ้วหัวแม่มือทั้งสองอยู่ระหว่างคิ้ว การไหว้ใช้แสดงความเคารพในขณะที่นั่งเก้าอี้หรือยืนอยู่ ไม่ใช่นั่งราบกับพื้น การไหว้นั้นจะไหว้ครั้งเดียว สำหรับชายเท่าทั้งสองชิดกัน ถ้าเป็นหญิงขณะยืนไหว้ต้องก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าเล็กน้อย เพื่อการทรงตัวและย่อเข่าลงเล็กน้อยพองาม

3. การกราบ ตรงกับคำว่า อภิวาท คือ การแสดงอาการน้อมกายกราบลงกับพื้นด้วยหลักการกราบที่เรียกว่า เบญจางคประดิษฐ์ ได้แก่ กราบครบองค์ 5 โดยให้หน้าผาก 1 ฝ่ามือ 2 เข่า 2 จดพื้น เมื่อกราบอย่างนี้ ฟังนั่งคุกเข่า เป็นอันว่าเข่าทั้งสองจดพื้นแล้วประนมมือไหว้หมอบลง ทอดฝ่ามือทั้งสองที่พื้น แหวกช่องระหว่างฝ่ามือที่วางราบนั้นให้ห่างกันเล็กน้อย [ห่างกันประมาณ 4 นิ้ว ทั้งชายและหญิง] ก้มศีรษะลงตรงช่องนั้น ให้หน้าผากจดพื้น [หน้าผากอยู่เสมอรระดับหัวแม่มือทั้งชายและหญิงในขณะที่หน้าผากจดพื้น] ก็เป็นอันว่ามือทั้งสองและหน้าผากติดพื้นครบองค์ 5

การกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์นี้ ชายฟังคุกเข่าตั้งฝ่าเท้าชันใช้นิ้วเท้าเท่านั้นพยักันพื้นนั่งลงบนสันเท้าทั้งคู่ที่ชันขึ้น ผายเข่าทั้งสองออกเล็กน้อยให้ได้ฉากเป็นรูปสามเหลี่ยมประนมมือ นั่งอย่างนี้เรียกว่า นั่งท่าพรหม [หรือจะเรียกว่าท่าเทพบุตรก็ได้] เวลากราบก็ยกมือขึ้นไหว้แล้วก้มตัวลงปล่อยมือให้ทอดลงกับพื้น ให้ศอกค่อกันกับเข่าตรงกันทั้งสองข้างแล้วก้มลงให้หน้าผากจดพื้นระหว่างฝ่ามือดังกล่าว เช่นนี้เป็นท่ากราบของชาย สำหรับหญิงฟังนั่งคุกเข่าราบ คือ ไม่ตั้งฝ่าเท้าชันอย่างแบบชาย เขยียดฝ่าเท้าราบไปทางหลังให้ปลายเท้าทั้งสองทับกันเล็กน้อยแล้วนั่งทับลงบนฝ่าเท้าทั้งสองนั้นให้ราบกับพื้น ให้เข่าทั้งสองชิดติดกันประนมมือ นั่งอย่างนี้เรียกว่า นั่งท่าเทพธิดา ขณะกราบก็ยกมือประนมขึ้นไหว้ แล้วก้มตัวลง ปล่อยมือให้ทอดลงกับพื้น ให้ข้อศอกพับทั้งสองข้างชนขาเข้าพับทั้งสองไว้ ไม่ใช่ค่อเข่าอย่างแบบชาย แล้วก้มลงให้หน้าผากจดพื้นระหว่างฝ่ามือทั้งสอง ระวังกะฝ่ามือให้พอดี เวลาถ่มลงกราบนี้ อย่าให้กันยกขึ้นเป็นอันขาดจึงจะงาม เช่นนี้เป็นท่ากราบพระของหญิง

3. วิธีประเคนของถวายพระสงฆ์

การประเคนพระ คือ การถวายของให้พระได้รับถึงมือ ของที่ประเคนนั้น ต้องเป็นของที่คนเดียวพอยกได้อย่างธรรมดา ไม่ใช่ของหนัก หรือใหญ่โตจนเกินไป ไม่มีวัตถุนามาส คือ เงินทองหรือของกะไหล่ด้วยเงินแท้หรือทองแท้ปนอยู่ด้วย เพราะเป็นของไม่เหมาะแก่ภาวะของพระที่จะรับได้ และถ้าเป็นของเคี้ยวของฉันต้องประเคนได้เฉพาะในกาลเท่านั้น เวลาวิกาลคือตั้งแต่เที่ยงวันไปจนถึงย่ำรุ่งวันใหม่ ไม่ควรรนำมาประเคน วิธีประเคนนั้นพึงปฏิบัติดังนี้

ก. พึงนำของประเคนเข้าไปให้ใกล้พระผู้รับ ประมาณ 1 ศอก จะนั่งหรือยืนแล้วแต่สถานที่ที่พระนั่งอยู่นั้นอำนวยความสะดวก

ข. จับของที่ประเคนด้วยมือสองข้าง ยกให้สูงขึ้นนิดหนึ่งแล้วโน้มไปประเคนพระซึ่งท่านจะยื่นมือรับ ถ้าผู้ประเคนเป็นหญิงพึงรอให้พระผู้รับปฐุ์รับประเคนก่อนแล้วจึงยกเอาของที่ประเคนนั้น วางบนฝ่ารับประเคน เสร็จแล้วพึงแสดงความเคารพด้วยการไหว้หรือกราบแล้วแต่กรณี

หลักสำคัญของการประเคน ก็คือ ต้องแสดงอาการน้อมถวายด้วยความเคารพ ไม่ควรเป็นลักษณะเลือกไสยยื่นให้โดยขาดความเคารพ

4. วิธีอาราธนาในพุทธศาสนาเถรวาท

การอาราธนา ตามศัพท์แปลว่า การทำให้ยินดี เป็นคำที่คฤหัสถ์ใช้กับพระสงฆ์ หมายถึงการเชื่อเชิญหรือนิมนต์พระสงฆ์ให้ยินดีในการประกอบศาสนพิธีต่างๆ ด้วยถ้อยคำที่กำหนดเป็นแบบ(หรือคำภาษาบาลี) มีคำอาราธนาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธอยู่ 3 คำอาราธนา คือ (1) คำอาราธนาศีล (2) คำอาราธนาพระปริตร (3) คำอาราธนาธรรม ดังกล่าวถึงวิธีอาราธนาและคำกล่าวอาราธนา ดังนี้

วิธีอาราธนา นิยมกันว่า ถ้าพระสงฆ์นั่งบนอาสนะยกสูง เจ้าภาพและแขกนั่งเก้าอี้ ผู้อาราธนาเข้าไปยืนระหว่างเจ้าภาพกับแถวพระสงฆ์ตรงกับรูปที่ 1 หรือที่ 4 ห่างแถวพระสงฆ์พอสมควร หันหน้าไปทางโต๊ะหมู่บูชา ประนมมือไหว้พระพุทธรูปก่อนแล้วยืนประนมมือตัวตั้งตรง กล่าวคำอาราธนาที่ต้องการตามแบบที่กำหนด ถ้าพระสงฆ์นั่งอาสนะต่ำธรรมดา เจ้าภาพและแขกอื่นก็นั่งกับพื้น ผู้อาราธนาต้องเข้าไปนั่งคุกเข่าต่อหน้าแถวพระสงฆ์ตรงหัวหน้า กราบพระที่โต๊ะหมู่บูชา 3 ครั้งก่อน แล้วประนมมือตั้งตัวตรง กล่าวคำอาราธนาที่ต้องการตามแบบที่กำหนด คือ ในพิธีสวดมนต์ (เจริญหรือสวดพระพุทธรูป) อาราธนาศีลและอาราธนาพระปริตร ในพิธีเลี้ยงพระอาราธนาศีล ในพิธีถวายทานทุกอย่างต้องอาราธนาศีล ในพิธีเทศน์ถ้าเทศน์ต่อจากสวดมนต์ คอนสวดมนต์ไม่ต้องอาราธนาศีล เริ่มต้นด้วยอาราธนาพระปริตร แล้วอาราธนาศีลคอนพระขึ้นเทศน์ รับศีลแล้วอาราธนาธรรมต่อ แต่ถ้าพิธีสวดมนต์กับพิธีเทศน์ไม่ได้ต่อเนื่องกัน ถือว่า เป็นคนละพิธี คอนสวดมนต์ก็อาราธนาตามแบบพิธีสวดมนต์ที่กล่าวแล้วคอนเทศน์ก็เริ่มต้นด้วยอาราธนาศีลก่อน จนรับศีลแล้วจึงอาราธนาธรรม ในพิธีสวดศพต่างๆ เช่น

สวดแจจ สวดพระอภิธรรม เป็นต้น ถ้าไม่มีพิธีอื่นนำหน้าให้อาราธนาศีลก่อน ถ้ามีพิธีอื่นนำหน้าแล้วไม่ต้องอาราธนาศีล

คำอาราธนาศีล 5 ในพิธีการ

มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจา มะ.
 ทุกัณณปิ มะยัง ภันเต.... ตะคัณณปิ มะยัง ภันเต.... (หยุดจังหวะตามเครื่องหมาย

จุลภาค)

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ	ปะริตัง พุทธะ มังคะลัง.
วิปัติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ	ปะริตัง พุทธะ มังคะลัง.
วิปัติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ	ปะริตัง พุทธะ มังคะลัง.

คำอาราธนาธรรม

พรัทมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ
 กัตถัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะณะ
 สันตีระ สัตตปาปะระชัคคะชาติกา
 เทเสตุ ฐัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.

5. วิธีกรวดน้ำ

การกรวดน้ำ คือการบรรจุน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ในภาชนะบรรจุน้ำให้หยดลงบนภาชนะรองหรือที่ใดที่หนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงลับและเพื่อเป็นสักขีพยานในการบำเพ็ญบุญกุศล หลักในการกรวดน้ำในพุทธศาสนามีอยู่ว่าหลังจากเตรียมน้ำสะอาดใส่ภาชนะ (ซึ่งจะเป็น คณเฑี ขวดเล็ก แก้วน้ำ หรือขัน อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้) ไว้พอสมควร พอพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนาด้วยบทว่า ยะถา วาริ วะหา... ก็เริ่มกรวดน้ำ โดยตั้งใจนึกอุทิศส่วนบุญ มีอชวาจับภาชนะน้ำริน ใช้มือซ้ายประคอง แล้วว่า บทกรวดน้ำในใจไปจนจบการหลั่งน้ำที่กรวด ถ้าเป็นพื้นดินควรหลั่งลงในที่สะอาดหมดจด ถ้าอยู่บนบ้านเรือนหรือสถานที่ที่ไม่ใช่พื้นดิน ต้องหาภาชนะอื่นที่สมควร เช่น ถาดหรือขัน เป็นต้น รองน้ำที่กรวดไว้เสร็จแล้วจึงนำไปเทลงดินตรงที่สะอาด อย่าใช้กระโถนหรือภาชนะสกปรกเป็นอันขาด เพราะน้ำที่กรวดนั้นเป็นสักขีพยานในการทำบุญของตนว่าทำด้วยใจสะอาดบริสุทธิ์จริงๆ

ท่านพระโบราณณาจารย์ได้กำหนดคำกรวดน้ำเป็นภาษาบาลีไว้ 3 แบบ คือ แบบสั้น แบบย่อ และแบบยาว ในที่นี้แสดงเฉพาะคำกรวดน้ำแบบสั้น ดังนี้

คำกรวดน้ำแบบสั้น

อิทธิง เม ญาตัง โหตุ. (ว่า 3 จบ)

(คำกรวดน้ำแบบสั้นนี้ได้แบบอย่างมาจากคำที่พระเจ้าพิมพิสารที่ทรงอุทิศบุญกุศล
ให้แก่พวกเปรตที่เป็นอดีตพระประยูรญาติ)

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๗/ ๕๑๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.สระบุรี ๑๕๐๐๐

๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

นั้สการ พระวิสุทธิโสภณ

ด้วย พระมหาสิทธิ บุญทวี นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัด สระบุรี" และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ นั้สการมาเพื่อขอเชิญท่านเป็น ผู้ตรวจเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

นั้สการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะบังพระคุณยิ่ง

นั้สการด้วยความนับถือ

(ผศ.สุภัทร อนุภรณ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๘๔๔๕ - ๔๓ คีย์ ๒๓๑

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : human@ru.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๔๙ ๐๓/ ๔๒๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ถนนนารายณ์มหาราช

อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

นมัสการ พระชาติชาย บุญบาล

ด้วย พระมหาสิทธิ บุญทวี นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลเส้าไห้ อำเภอเส้าไห้ จังหวัด สระบุรี" และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ นมัสการมาเพื่อขอเชิญท่านเป็น ผู้ตรวจเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

นมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

นมัสการด้วยความนับถือ

(ผศ.สุกิตร์ อนุศาสน์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๘๔๘๕ - ๙๓ ต่อ ๒๓๑

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : human@tru.ac.th

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่

วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผศ.ดร.ภาสกร เตชะขันหมาก

ด้วย พระมหาสิทธิ์ บุญทวี นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง“การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลสาไห้ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี” และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ตรวจเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

(ผศ.สุกิต อนุสารณ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๓/ ๔๒๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนราายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

นมัสการ พระมหาสมชาย เฝียะผาบ

ด้วย พระมหาสิทธิ บุญทวี นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์ การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาการ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัด สระบุรี" และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ นมัสการมาเพื่อขอเชิญท่านเป็น ผู้ตรวจเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

นมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

นมัสการด้วยความนับถือ

(ผศ.สุกิตร์ อนุศาสน์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕ - ๗๖ ๓๒ ๒๓๑

โทรสาร ๐ ๓๖๔๑ ๑๑๕๐

Email : human@ru.ac.th

ภาคผนวก ค

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
- รายนามผู้สังเกตการณ์

**รายนามผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ**

1. พระวิสุทธิโสภณ (พระมหาประโยชน์ สุขุมมาโล)
เจ้าคณะอำเภอเสนาให้ เปรียญธรรม 7 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก
ครูศาสนามหบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
 2. พระมหาสมชาย ภิภุชธมฺโม (เผี้ยะผาบ)
ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน , เปรียญธรรม 5 ประโยค, นักธรรมชั้นเอก
ครูศาสนามหบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
 3. พระใบฎีกาชาดิชยา สุขุมโม (บุญบาล)
ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน , นักธรรมชั้นเอก
ครูศาสนามหบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะขันมาก
ประธานสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
 5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริเพ็ญ มากบุญ
อาจารย์สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (ลพบุรี)
-

รายนามผู้สังเกตการณ์

1. พระมหาสมเจด กิจจธโร
เปรียญธรรม 9 ประโยค , นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 2. พระมหากำพล สุขเมโธ
เปรียญธรรม 6 ประโยค , นักธรรมชั้นเอก , ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 3. นางสาวสุวีรัตน์ เอี่ยมประไพ
รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี
 4. นางพรทิพย์ วีระพงษ์
ครูประจำชั้นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนอนุบาลเสนาไห้ อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี
 5. นายบุญเรือน มาสวัสดิ์
มัคณายกวัดสูง อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี
 6. นายอุจน์ นามโคต
ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนพิธี , ครูศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
-

ภาคผนวก ง

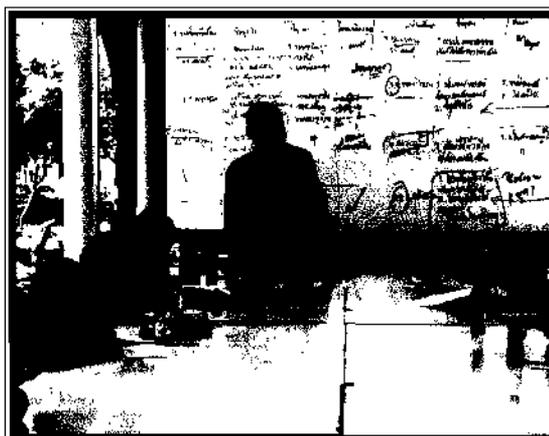
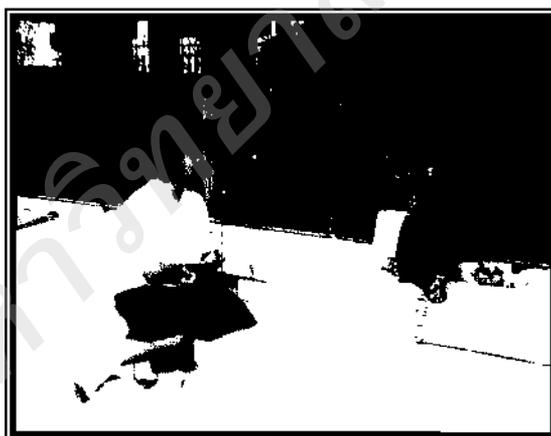
ประมวลภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประมวลภาพการสัมภาษณ์
การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาพืธี

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง

ประมวลภาพกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

นักเรียนประเมินเครื่องไทยธรรมแต่พระภิกษุ

นักเรียนช่วยกันประเมินภัตตาหารเพลแต่พระภิกษุ

นักเรียนตั้งใจกรวดน้ำอุทิศตามแบบที่ได้ฝึกอบรม

นักเรียนตั้งใจกรวดน้ำอุทิศตามแบบที่ได้ฝึกอบรม

ตัวแทนนักเรียนกล่าวนำบูชาพระรัตนตรัยโดยพร้อม

นักเรียนกราบพระรัตนตรัยตามแบบอย่างถูกต้อง

ประมวณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาพิธี

ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

ผู้ช่วยวิจัย พระวิฑฒกร สังกศการณ

ประชมระคคความคคคเพื่อหาแนวทวงการพัฒนา

ผู้วิจัยมอบหนังสือธรรมะแก่คร(ผู้ช่วยวิจัย)

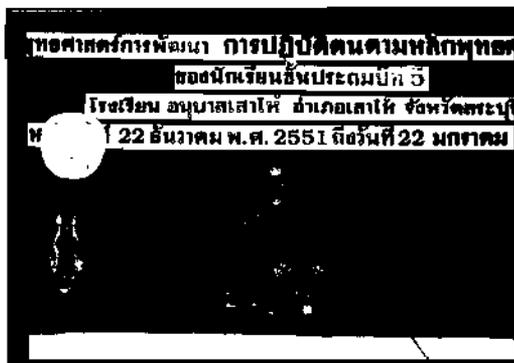

ผู้วิจัยเสริมแรงก่าถึงในกรททำควมคคองนักรเรียน

คณะพระวิฑฒกรและผู้วิจัยเมตคอาทกร

ประมวลภาพกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

พระวิทยากรนำนักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

นักเรียนปฏิบัติจริงเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาพิธี

นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ตัวแทนนักเรียนชูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

นักเรียนตั้งใจสมทานรับศีลห้า

ประมวลภาพกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา
การปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนพิธี

พระภิกษุกำลังบอกสิ่งห้ากับนักเรียน

ตัวแทนนักเรียนกล่าวคำอาราธนาพระปริตร

พระวิทยากรให้ความรู้ด้านเทศน์ฎีกาเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ผู้จัดพิธีมอบรางวัลแก่กรรมการพระภิกษุในรูปแบบต่างๆ

พระวิทยากรเฝ้าการแสดงความเคารพพระรัตนตรัย

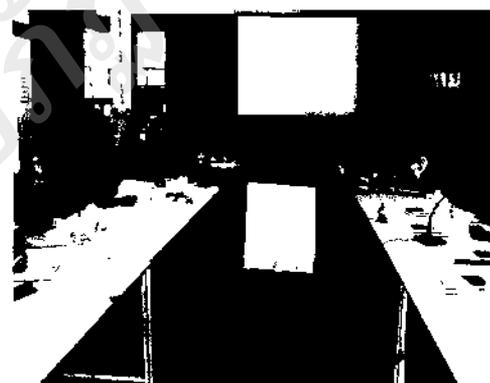

พระวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับ เรื่องศาสนพิธี

ภาพการประชุมสหภาพกลุ่ม (วันที่ 22 ธันวาคม 2551) เวลา 13.00-15.30 น.

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย ร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา

ผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อปัญหาต่อที่ประชุม

ผู้ร่วมประชุมสหภาพกลุ่มได้อภิปรายปัญหาต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ - ฉายา - สกุล	พระมหาสิทธิ์ ฉายา ลาโก นามสกุล บุญทวี
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510
มาตุภูมิ	บ้านเลขที่ 3 หมู่ 8 ตำบลตาจง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดสูง ตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วัดสูง ตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนอนุบาลเสาไห้ ตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
ตำแหน่ง	อาจารย์สอนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเสาไห้ และครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนอนุบาลเสาไห้
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2524 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกตาพรหม ตำบลตาจง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2540 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2546 นักธรรมชั้นเอก วัดพุทไธขบรรพต ตำบลพุทไธข อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2546 ครุศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) สาขาการศึกษา สถาบันราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2549 เปรียญธรรม 3 ประโยค วัดจันทรสამัคคี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2552 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี